

การใช้แผนผังความคิดเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู

IMPLEMENTING MIND MAPS TO DEVELOP ENGLISH LEARNING
ABILITY OF PRATHOM SUKSA 6 STUDENTS
AT BANPANGMOO SCHOOL

ทอปัด ทิพย์บุญมี¹, ชาตรี มณีโกศล² และ พจกกาญจน์ ภูวิภาดาวรรธน³

Thorpad Thipboonmee¹, Chatree Maneekosol² and Pachongkarn Phuvipadawat³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถนนช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50300 ^{1,2}

Chiang Mai Rajabhat University 202 T. Chang Phuak. Amphur Muang, Chiang Mai 50300^{1,2}

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200³

Chiang Mai University 239, Huay Kaew Road, Muang District, Chiang Mai Thailand, 50200³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้แผนผังความคิด และเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้แผนผังความคิด เครื่องมือที่ใช้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมแผนผังความคิด และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบวัดความสามารถด้านการฟัง ด้านการอ่าน ด้านการพูด ด้านการเขียนภาษาอังกฤษ และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการทดสอบความสามารถด้านการฟังและด้านการอ่านจับใจความสำคัญภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิด พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลการทดสอบความสามารถด้านการเขียนแผนผังความคิดและด้านการพูดนำเสนอโดยใช้แผนผังความคิด พบว่า โดยรวมความสามารถอยู่ในระดับมากและผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์พิเศษภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์

แผนผังความคิด พบว่า โดยรวมผู้เรียนมีพฤติกรรมสนใจการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก ซึ่งพฤติกรรมส่วนใหญ่ที่นักเรียนแสดงออกระหว่างกิจกรรมการเรียน การสอน ได้แก่ พฤติกรรม การแสดงความคิดสร้างสรรค์ในการวางแผน การออกแบบแผนผังความคิดในรูปแบบที่หลากหลาย มีความสุข สนใจ ตั้งใจและกล้าแสดงออกมากขึ้น เข้าใจเนื้อหาที่เรียนในมิติที่กว้างและรอบด้าน ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา มีการทำงานเป็นระบบ มีพัฒนาการด้านการเขียนและการนำเสนอที่ดีขึ้น มีความสนใจในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง มากขึ้น ตลอดจนผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาจากบทเรียนสู่การใช้ชีวิตจริงได้ดี

คำสำคัญ : แผนผังความคิด, ความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

The purposes of this research were to study student's English learning ability and their behavior by using mind mapping. The research tools were divided into 2 parts namely learning activities tools that consisted lesson plans using mind mapping, and data collecting instruments were listening, reading speaking, writing abilities and behavior towards studying English.

The results showed as follow: By using mind mapping, listening and reading average point in posttest was higher than that in pretest. The writing and speaking ability were also in high level. Class was very interested in learning English by using mind mapping. The expression included creative thinking and planning. They could design various types of their own mind map. Their writing and presentation skill were significantly improved. The students also paid attention in English class with happiness, liveliness and responsibility. Furthermore, they could connect class lessons to real life.

KEYWORD : Mind Mapping, English Learning Ability

บทนำ

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในยุคปัจจุบันมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการติดต่อ สื่อสาร การแสวงหาความรู้ การศึกษาและการประกอบอาชีพ ในชีวิตประจำวันของคนไทย ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและมุมมองต่าง ๆ ของสังคมโลก นำมาซึ่งความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศ ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับสังคมไทย คือ จากสภาพสังคมและวัฒนธรรมส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสน้อยที่จะใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะในสังคมชนบท นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ นักเรียนขาดความเชื่อมั่นที่จะใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษ หรือสถานการณ์จำลอง การสอนส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นไปที่ความถูกต้องของการใช้ภาษามากกว่าเพื่อการสื่อสาร การสอนยังคงเน้นการท่องจำกฎเกณฑ์ภาษาให้กับนักเรียนเพื่อนำไปสอบ นอกจากนี้ครูยังเป็นผู้มีบทบาทในการตรวจสอบ ความถูกต้องในการใช้ภาษาและในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น นักเรียนมีโอกาสน้อยทักษะภาษาทั้ง 4 ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนอย่างเป็นธรรมชาติน้อย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้วิธีการเรียนภาษาอันจะนำไปสู่การเรียนรู้โดย การพึ่งตนเอง (Learner – Independence) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ได้อย่างแท้จริง

แผนผังความคิดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้น ผู้เรียนใช้ภาษาเป็นสื่อในการรับหรือส่งข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถทางภาษา ในทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยที่ทักษะการอ่านและการฟังนั้นถือว่าเป็นทักษะการรับสาร ส่วนทักษะการพูดและเขียนนั้นถือว่าเป็นทักษะการส่งสาร กิจกรรมแผนผังความคิดนั้นสามารถช่วยให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยสรุปใจความสำคัญหรือย่อเรื่องจากการอ่านเนื้อหาหรือจากการฟังเรื่องราวต่าง ๆ ส่วนทักษะการพูด และเขียนนั้น กิจกรรมแผนผังความคิดสามารถช่วยให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผน จัดเตรียมข้อมูลก่อนที่จะส่งสารออกไป (วิไลพร ธนสุวรรณ, 2543)

โทนี บูซาน (Tony Buzan, 1991) ได้ให้คำนิยามว่า “แผนผังความคิด” (Mind Mapping) เป็นเทคนิคที่ใช้ในการจัดระบบความคิดที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การจัดลำดับความสำคัญ การให้น้ำหนัก การผูก การต่อความคิดหรือข้อมูลต่าง ๆ ให้เข้ากันอย่างมีระเบียบ ก่อนที่จะสื่อออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน โดยใช้คำสำคัญในการนำเสนอความคิดต่าง ๆ เหล่านั้น เป็นความคิดหลัก (Main Ideas) และจะให้ความสำคัญกับการแตกกระจายความคิดจากจุดกลางออกไปเรื่อย ๆ ซึ่งเปรียบเสมือน

ความคิดย่อย โดยใช้สี สัญลักษณ์ การสร้างภาพ มิติ ช่วยในการกำหนดความสัมพันธ์ของความคิดให้เป็นระบบระเบียบ มีเส้นลากให้เห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์และแจ่มแจ้งชัดเจน การนำแผนผังความคิดมาใช้ในการวางแผนระดมสมองและใช้กระบวนการกลุ่มในการกระตุ้นและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการวางแผน ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและการสร้างองค์ความรู้ ทำให้นักเรียนพบแนวทางการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการศึกษาวิชาความรู้ต่าง ๆ ต่อไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้แผนผังความคิดในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของโรงเรียนชุมชนบ้านปางหมูซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยตนเองเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตที่เกิดจากการสรุปความคิด จากนั้นสร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้แผนผังความคิด
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้แผนผังความคิด

สมมติฐานการวิจัย

การใช้แผนผังความคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยในการพัฒนาความสามารถของทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนนักเรียน 16 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) รหัสวิชา อ16101 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 เรื่อง 16 ชั่วโมง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 Myself

3.2 Out and about

3.3 The Animals

3.4 Our Neighbor Countries

4. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การเรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมแผนผังความคิด

ตัวแปรตาม คือ

1. ความสามารถด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษ
2. พฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษ

5. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ภาคเรียน
ที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 4 แผน เวลา 16
ชั่วโมง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิง
ทดลอง (Experimental research) ประชากรใน
การวิจัย คือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู ตำบลปางหมู
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนนักเรียน
16 คน โดยปฐมนิเทศการจัดการเรียนการสอน
โดยใช้แผนผังความคิด ทดสอบความสามารถ
ทางภาษาอังกฤษก่อนทำการสอน โดยใช้
กิจกรรมแผนผังความคิด เครื่องมือที่ใช้ในการ
ทดสอบได้แก่ แบบวัดความสามารถด้านการ
ฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ดำเนินการ
สอนตามแผนการสอนโดยใช้กิจกรรมแผนผัง
ความคิด จำนวน 4 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวม
16 ชั่วโมง หลังจากทำการสอนตามแผนการ
สอนโดยใช้กิจกรรมแผนผังความคิดแล้ว
ผู้วิจัยทำการทดสอบความสามารถทางภาษา
อังกฤษ โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถ
ด้านการฟังและการอ่าน แบบประเมินการพูด
นำเสนอและการเขียนแผนผังความคิดและแบบ
สังเกตพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษ หลังทำ
การสอนแต่ละหน่วย นำผลที่ได้จากการเก็บ
รวบรวมข้อมูลจากการฟัง อ่าน เขียนและพูด
มาวิเคราะห์ เชิงสถิติและเชิงพรรณนา สรุปและ
อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษา

จากการใช้แผนผังความคิดเพื่อพัฒนา
ความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชน
บ้านปางหมู พบว่า

1. ผลการทดสอบความสามารถ
ด้านการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิด
ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ความสามารถ
ด้านการฟังภาษาอังกฤษจากการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนใช้แผนผังความคิด
คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (ร้อยละ 73.90)
สูงกว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (ร้อยละ
50.80) มีพัฒนาการที่สูงขึ้นเฉลี่ยคิดเป็น
ร้อยละ 23.10 เมื่อพิจารณาด้านเนื้อหา พบ
ว่า เนื้อหา Our Neighbor Countries มีคะแนน
พัฒนาการที่สูงขึ้นมากที่สุด ร้อยละ 25.00
(หลังเรียน 82.50%, ก่อนเรียน 57.50%) รอง
ลงมาคือ เนื้อหา Myself มีคะแนนพัฒนาการ
ที่สูงขึ้น ร้อยละ 24.40 (หลังเรียน 66.30%,
ก่อนเรียน 41.90%) เนื้อหา The Animals
มีคะแนนพัฒนาการที่สูงขึ้น ร้อยละ 23.70
(หลังเรียน 73.10%, ก่อนเรียน 49.40%) และ
เนื้อหา Out and about มีคะแนนพัฒนาการ
ที่สูงขึ้น ร้อยละ 19.40 (หลังเรียน 73.80%, ก่อน
เรียน 54.40%) ตามลำดับ

2. ผลการทดสอบความสามารถ
ด้านการอ่านจับใจความสำคัญภาษาอังกฤษ
โดยใช้แผนผังความคิดก่อนเรียนและหลังเรียน
พบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความ
สำคัญภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิด
หลังเรียน (ร้อยละ 69.80) สูงกว่า คะแนนก่อนเรียน
(ร้อยละ 49.50) ซึ่งมีพัฒนาการที่สูงขึ้นคิดเป็น

ร้อยละ 20.30 เมื่อพิจารณาด้านเนื้อหา พบว่า เนื้อหา The Animals มีคะแนนพัฒนาการที่สูงขึ้นมากที่สุด ร้อยละ 23.70 (หลังเรียน 76.60 %, ก่อนเรียน 51.90%) รองลงมาคือ เนื้อหา Myself มีคะแนนพัฒนาการที่สูงขึ้น ร้อยละ 22.50 (หลังเรียน 61.90%, ก่อนเรียน 39.40%) เนื้อหา Our Neighbor Countries มีคะแนนพัฒนาการที่สูงขึ้น ร้อยละ 18.10 (หลังเรียน 73.10%, ก่อนเรียน 55%) และเนื้อหา Out and about มีคะแนนพัฒนาการที่สูงขึ้น ร้อยละ 16.90 (หลังเรียน 68.80%, ก่อนเรียน 51.90%) ตามลำดับ

3. ผลการทดสอบความสามารถด้านการเขียนแผนผังความคิดโดยใช้แผนผังความคิด พบว่า โดยรวมความสามารถด้านการเขียนแผนผังความคิด อยู่ในระดับมาก ($m=3.55, S=.73$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการออกแบบแผนผังผู้เรียนมีความสามารถมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($m=3.86, S=.75$) รองลงมาคือด้านความถูกต้องในการสะกดคำ อยู่ในระดับมาก ($m=3.64, S=.88$) และด้านที่มีความสามารถน้อยที่สุดคือด้านโครงสร้างไวยากรณ์อยู่ในระดับปานกลาง ($m=3.20, S=.70$)

4. ผลการทดสอบความสามารถด้านการพูดนำเสนอโดยใช้แผนผังความคิด พบว่า โดยรวมความสามารถด้านการพูดนำเสนอโดยใช้แผนผังความคิด อยู่ในระดับมาก ($m=3.57, S=.82$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความคล่องแคล่วในการพูดผู้เรียนมีความสามารถมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($m=3.77, S=.85$) รองลงมาคือด้านการแสดง

ท่าทาง/น้ำเสียงประกอบการพูด อยู่ในระดับมาก ($m=3.53, S=.86$) และด้านที่มีความสามารถน้อยที่สุดคือด้านการพูดให้รายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละหัวข้อชัดเจนอยู่ในระดับปานกลาง ($m=3.42, S=.85$)

5. ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน โดยใช้แผนผังความคิด พบว่า โดยรวมผู้เรียนมีพฤติกรรมการสนใจการเรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนผังความคิด อยู่ในระดับมาก ($m=4.12, S=.57$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($m=4.45, S=.61$) รองลงมาคือด้านความตั้งใจเรียน อยู่ในระดับมาก ($m=4.10, S=.58$) และด้านความมุ่งมั่น ในการร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($m=3.81, S=.65$) ตามลำดับ ซึ่งพฤติกรรมส่วนใหญ่ที่ผู้เรียนแสดงออกระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น ได้แก่ พฤติกรรมการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ในการวางแผน การออกแบบแผนผังความคิดของตนเองในรูปแบบที่หลากหลายและมีพัฒนาการจากที่เรียนรู้ได้ดีขึ้น อาทิ เริ่มเขียนแผนผังความคิดได้ถูกต้อง เขียนคำหรือประโยคบนเส้นกิ่งหลักและกิ่งรอง ใช้สีในการแต่งกิ่ง และใช้สีในการเขียนตัวหนังสือ นักเรียนเริ่มสังเกตงานของเพื่อนและนำมาเปรียบเทียบกับของตัวเองว่าควรจะปรับปรุงหรือตกแต่งชิ้นงานให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน สนใจและชอบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดมากขึ้น มีความตั้งใจ กล้าแสดงออกในการนำเสนอ

ผลงานของตนเองเข้าใจเนื้อหาที่สอนในมิติที่กว้างและรอบด้านในประเด็นที่ศึกษาโดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติมผ่านระบบอินเทอร์เน็ตช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น กระบวนการทำงานที่เป็นระบบ การเขียนและการนำเสนอให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นมากมีพฤติกรรมการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองและต่อยอดคำศัพท์ได้ดีขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น เห็นได้จากพฤติกรรมการทำงาน เสร็จตรงตามเวลาที่กำหนด ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อตกลงของห้องมากขึ้น พฤติกรรมการคุยกันในห้องเรียนลดน้อยลงและผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาจากบทเรียนสู่การใช้ชีวิตจริงได้

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการใช้ แผนผังความคิดเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ผลการทดสอบความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิดก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้แผนผังความคิด คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (ร้อยละ 73.90) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (ร้อยละ 50.80) ซึ่งมีพัฒนาการที่สูงขึ้นเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 23.10 และผลการทดสอบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิดก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า

ความสามารถด้านการอ่าน จับใจความสำคัญภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิดหลังเรียน (ร้อยละ 69.80) สูงกว่า คะแนนก่อนเรียน (ร้อยละ 49.50) ซึ่งมีพัฒนาการที่สูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 20.30 ซึ่งสอดคล้องกับชลวิภา เพื่องกาญจน์ (2547) ศึกษาเรื่องการใช้กิจกรรมแผนผังความคิดเพื่อเพิ่มพูนความสามารถทางภาษาอังกฤษและทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมแผนผังความคิดมีความสามารถทางภาษาอังกฤษหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมแผนผังความคิดมีทักษะการคิดหลังการทดลองสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษควรใช้เวลาในการฝึกความสามารถในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้นโดยเฉพาะด้านการฟัง แผนผังความคิดสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะทางภาษาได้โดยตรงทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่านและเขียน เพราะแผนผังความคิดเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการเตรียมการอ่านและการฟังให้เกิดความเข้าใจจากประสบการณ์พื้นฐานในเรื่องที่ฟังและช่วยในการประเมินความรู้และประสบการณ์ของนักเรียน แผนผังความคิดจึงส่งผลต่อการฟัง การลำดับเรื่อง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของเรื่องได้ จึงส่งผลให้ความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้แผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสอดคล้องกับเครือวัลย์ ภูมิศรีแก้ว (2552) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบ

เทียบความสามารถด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือที่ใช้แบบฝึกทักษะกับกลุ่มร่วมมือที่ใช้แผนผังความคิด พบว่า 1) นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือที่ใช้แบบฝึกทักษะกับกลุ่มร่วมมือที่ใช้แผนผังความคิด มีความสามารถในการอ่านจับใจความ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไม่แตกต่างกัน 2) ผลการจัดกิจกรรมด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์ ด้วยการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือที่ใช้แบบฝึกทักษะกับกลุ่มร่วมมือที่ใช้แผนผังความคิด พบว่า นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านสรุปใจความสำคัญเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่อง เรียบเรียงใจความสำคัญด้วยสำนวนของตนเอง นำไปเป็นองค์ความรู้สู่การคิดวิเคราะห์ได้ นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดี มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รู้จักการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน มีความกระตือรือร้น มีพฤติกรรมใฝ่เรียนใฝ่รู้ นักเรียนเกิดความสุข สนุกสนานในการร่วมกิจกรรม

2. ความสามารถในการเขียนแผนผังความคิดโดยใช้แผนผังความคิด พบว่า โดยรวมความสามารถด้านการเขียนแผนผังความคิด อยู่ในระดับมาก ($m=3.55, S=.73$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการออกแบบแผนผังผู้เรียนมีความสามารถมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($m=3.86, S=.75$) รองลงมา คือ ด้านความถูกต้องในการสะกดคำ อยู่ในระดับมาก ($m=3.64, S=.88$) และด้านที่มีความสามารถน้อยที่สุดคือด้านโครงสร้างไวยากรณ์

อยู่ในระดับปานกลาง ($m=3.20, S=.70$) ซึ่งสอดคล้องกับ แววมณี นิลเชษฐ์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) พบว่า 1) แผนการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ $82.11/88.03$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ $75/75$ 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) เท่ากับ 0.8151 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 81.51 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยตามแผนการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยสรุปแผนการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิดชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหมาะสมควรนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้มีทักษะในการฝึกเขียนภาษาอังกฤษเป็นรูปประโยค และข้อความสั้น ๆ ง่าย ๆ ในการสื่อสารต่อไป การใช้แผนผังความคิดในการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนช่วยให้นักเรียนเขียนย่อเรื่องหรือย่อความในเรื่องที่อ่านแล้วนำมาเขียนสรุปความ จับประเด็นสำคัญได้ครบถ้วนสมบูรณ์ และช่วยในการเขียนเรื่อง จับความคิดเป็นโครงเรื่องที่จะเขียนได้และถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการเรียน พัฒนาความเข้าใจในการอ่านและการจดจำเรื่องราวได้แม่นยำขึ้น และ

ช่วยเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกันจึงส่งผลให้ความสามารถด้านการเขียนโดยใช้แผนผังความคิด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสามารถในการพูดนำเสนอ โดยใช้แผนผังความคิด พบว่า โดยรวมความสามารถด้านการพูดนำเสนอโดยใช้แผนผังความคิด อยู่ในระดับมาก ($m=3.57, S=.82$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความคล่องแคล่วในการพูดผู้เรียนมีความสามารถมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($m=3.77, S=.85$) รองลงมาคือด้านการแสดงท่าทาง/น้ำเสียงประกอบการพูด อยู่ในระดับมาก ($m=3.53, S=.86$) และด้านที่มีความสามารถน้อยที่สุดคือด้านการพูดให้รายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละหัวข้อชัดเจน อยู่ในระดับปานกลาง ($m=3.42, S=.85$) ซึ่งสอดคล้องกับ พรพันธ์ อิสระ (2545) ได้ศึกษาการใช้ผังมโนภาพในการพูดเล่าเรื่องของนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลังจากการเรียนรู้การสอนนักเรียนสามารถพูดเล่าเรื่องได้ดีขึ้น มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเรื่องและจัดระบบในการนำเสนอได้ดี ในการใช้แผนผังความคิดพัฒนาความสามารถด้านการพูด แผนผังความคิดช่วยให้ผู้พูดสามารถพูดได้ครอบคลุมประเด็น ไม่ตกหล่นประเด็นสำคัญและในมิติที่รอบด้าน มีความยืดหยุ่น เข้าใจง่าย จึงส่งผลให้ความสามารถด้านการพูดนำเสนอโดยใช้แผนผังความคิดโดยรวม อยู่ในระดับมาก

4. พฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษ ของนักเรียน โดยใช้แผนผังความคิด พบว่า โดยรวมผู้เรียนมีพฤติกรรมสนใจการเรียนภาษา

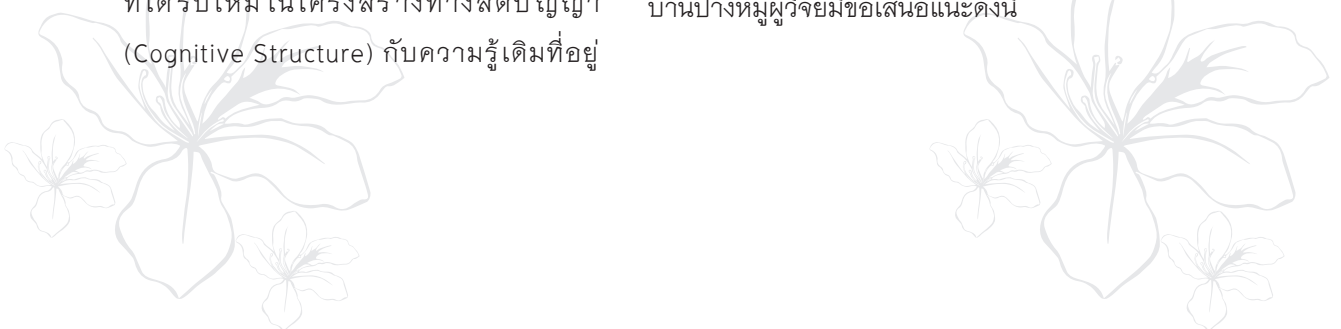
อังกฤษ โดยใช้แผนผังความคิด อยู่ในระดับมาก ($m=4.12, S=.57$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($m=4.45, S=.61$) รองลงมาคือด้านความตั้งใจเรียน อยู่ในระดับมาก ($m=4.10, S=.58$) และด้านความมุ่งมั่นในการร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($m=3.81, S=.65$) ตามลำดับ ซึ่งพฤติกรรมส่วนใหญ่ที่ผู้เรียนแสดงออกระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น ได้แก่ พฤติกรรมการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ในการวางแผน การออกแบบแผนผังความคิดของตนเองในรูปแบบที่หลากหลาย และมีพัฒนาการจากที่เรียนรู้ได้ดีขึ้น นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน สนใจและชอบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดมากขึ้น มีความตั้งใจ กล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงานของตนเองและของกลุ่ม เข้าใจเนื้อหาที่สอนในมิติที่กว้างและรอบด้านในประเด็นที่ศึกษาโดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติมผ่านระบบอินเทอร์เน็ตก็ช่วยให้ให้นักเรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น กระบวนการทำงานที่เป็นระบบการเขียนและการนำเสนอให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นมาก มีพฤติกรรมการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองและต่อยอดคำศัพท์ได้ดีขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น เห็นได้จากพฤติกรรมการทำงานเสร็จตรงตามเวลาที่กำหนด ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อตกลงของห้องมากขึ้น พฤติกรรมการคุยกันในชั้นเรียนลดน้อยลงและผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาจากบทเรียนสู่การใช้ชีวิตจริงได้ดีซึ่ง สอดคล้องกับ บรรจง อมรชิวิน (2556) ได้ให้รายละเอียด

จากการใช้ประโยชน์ของแผนผังความคิดว่า 1) แผนผังความคิดสามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานเขียนต่าง ๆ ช่วยในการเริ่มต้นโครงเนื้อหาที่จะเขียนทำให้เห็นโครงร่างได้ชัดเจน เช่น การสรุปหัวข้อต่าง ๆ การกำหนดขอบเขตของเนื้อหาและรายละเอียด 2) แผนผังความคิดสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการอ่านช่วยให้มีความเข้าใจในประเด็นสำคัญและยังสามารถจดจำเรื่องต่าง ๆ ได้ 3) การใช้ประโยชน์ในด้านการฟัง สัมมนา การประชุมและการเรียนการสอนกิจกรรมต่าง ๆ ข้างต้น นับว่า มีความคิดมากมายที่ต้องติดตามทำความเข้าใจ บันทึก รวมทั้งการให้ความคิดของเราต่อกลุ่มด้วยเช่นกัน ช่วยในการบันทึกช่วยในการจดจำและนึกถึง การจัดทำแผนที่ความคิดมีข้อดีประการหนึ่งก็คือ การช่วยในการจดจำได้เป็นอย่างดีเพราะเป็นเชิงสัญลักษณ์และรูปภาพที่สมองเราจะจำได้โดยง่าย และเมื่อมีการนำมาทบทวนก็จะนึกถึงจุดสำคัญได้ง่ายเช่นกันและสอดคล้องกับทฤษฎีของฮอซุเบลเป็นทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้ที่ปรากฏในหนังสือที่โรงเรียนใช้กับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนในโครงสร้างสติปัญญา (Cognitive Structure) หรือการสอนโดยใช้วิธีให้ข้อมูลข่าวสารด้วยถ้อยคำ เน้นความสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีความเข้าใจและมีความหมาย การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รวมหรือเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ซึ่งอาจจะเป็นความคิดรวบยอด (Concept) หรือความรู้ที่ได้รับใหม่ในโครงสร้างทางสติปัญญา (Cognitive Structure) กับความรู้เดิมที่อยู่

ในสมองของผู้เรียนแล้วถ่ายทอดออกมาในลักษณะของแผนผังความคิดแสดงเป็นความคิดรวบยอด (Concept) และมาซาร์โนในประเด็นความสามารถในการเรียนรู้ อารมณ์ที่เชื่อมโยงกับความรู้ และแรงจูงใจตลอดจนควบคุมระบบความคิดที่เกิดจากตนเอง (meta cognitive system) ระบบการรู้คิดนี้เกี่ยวข้องกับ การจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์และการใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ ต่างก็มีความสัมพันธ์กันในลักษณะการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่รับรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การใช้แผนผังความคิดมาพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ซึ่งแผนผังความคิดเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของสมองออกมาใช้อย่างเต็มที่ เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ถ่ายทอดออกมาจากภายในเป็นลักษณะของโครงสร้างองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น การใช้แผนผังความคิดจึงเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู

ข้อเสนอแนะ

การใช้แผนผังความคิดเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมูผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรอธิบายถึงประเภทของแผนผังความคิดวิธีการทำและรูปแบบว่า มีกี่ประเภทและแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม
2. ชี้แนะรูปประโยคคำศัพท์ที่ยากแก่นักเรียน ให้นักเรียนก่อนเรียนกิจกรรมแผนผังความคิด
3. ใช้เวลาในการฝึกความสามารถด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านการเขียนและด้านการพูดนำเสนอผลงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนโดยใช้แผนผังความคิดที่มีผลต่อทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงสร้างสรรค์
2. การวิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังความคิดบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). รายงาน “การสังเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ครูต้นแบบ” (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : ดับบลิวเจี พร็อพเพอร์ตี้.
- เครือวัลย์ ภูมิศรีแก้ว. (2552). การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือที่ใช้แบบฝึกทักษะกับกลุ่มร่วมมือที่ใช้แผนผังความคิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลวิภา เพื่องกาญจน์. (2547). การใช้กิจกรรมแผนผังความคิดเพื่อเพิ่มพูนความสามารถทางภาษาอังกฤษและทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บรรจง อมรชีวิน. (2556). *Thinking School สอนให้คิด*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- พรพันธ์ อิศระ. (2545). การใช้ผังมโนภาพในการพูดเล่าเรื่องของนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แววมณี นิลเชษฐ. (2549). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping). มหาสารคาม : การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิไลพร ธนสุวรรณ. (2543). การพัฒนากิจกรรมผังมโนสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Buzan, Tony. (1991). *Use both sides of your brain*. New York : Penguin Group.

